

ORGANIC FARMING IN GERMANY IN THE YEARS 2004-2007. STATE AND DEVELOPMENTAL TENDENCIES.

Summary

Germany, as one of the most developed countries in organic farming of the European Union, is characterised by well functioning organic branch, as well as production, as also processing, and marketing of organic products. The changes observed in the years 2004-2006 in the German organic farming at the level of country and at the level of particular regions show the actual developmental tendencies of this branch of farming in the European Union. 2006 in Germany were 17 557 organic farms with an using area of 825 539 ha. The most developed German regions in organic farming were: Bavaria and Baden-Württemberg. The main channel of selling of organic products in Germany is the retail selling in discounts and supermarkets with own trade mark. It is evaluated, that the selling with organic products in Germany in 2008 will bring about 6 mld Euro.

ROLNICTWO EKOLOGICZNE W NIEMCZACH W LATACH 2004-2007. STAN I TENDENCJE ROZWOJOWE.

Streszczenie

Niemcy, jako jeden z kilku najbardziej rozwiniętych w rolnictwie ekologicznym krajów Unii Europejskiej, charakteryzuje się dobrze funkcjonującą branżą ekologiczną dotyczącą zarówno produkcji, jak i przetwórstwa oraz marketingu produktów ekologicznych. Obserwowane w latach 2004-2006 zmiany w niemieckim rolnictwie ekologicznym na płaszczyźnie krajowej, jak i poszczególnych niemieckich krajach związkowych odzwierciedlają aktualne tendencje rozwojowe tej branży rolnictwa na rynku unijnym. W końcu 2006 roku funkcjonowało w Niemczech 17 557 gospodarstw ekologicznych użytkujących powierzchnię 825 539 ha. Najbardziej rozwiniętymi niemieckimi krajami związkowymi pod względem rolnictwa ekologicznego są: Bawaria (Bayern) i Badenia-Wirtembergia (Baden-Württemberg). Głównym kanałem sprzedaży produktów ekologicznych w Niemczech jest sprzedaż detaliczna w dyskontach i supermarketach pod własną marką handlową. Szacuje się, że obrót produktami ekologicznymi w Niemczech w 2008 roku wyniesie około 6 mld Euro.

1. Wprowadzenie

Wspólna Polityka Rolna wspiera działania rolnicze i reguluje zasady wspólnego rynku w Unii Europejskiej. W działania te wpisuje się również polityka rolnictwa ekologicznego, która wraz ze zmianami unijnymi ulega ciągłym przemianom w poszczególnych państwach członkowskich, zarówno w nowo przyjętych po rozszerzeniu UE w 2004 i 2007 roku, jak i w krajach tzw. „starej piętnastki”. Niemcy, jako kraj założycielski Unii Europejskiej, a po zjednoczeniu w 1990 roku jako największe państwo członkowskie, charakteryzuje się dobrze rozwiniętą branżą ekologiczną i bogatym doświadczeniem w tym zakresie oraz dużym wpływem na unijną politykę rolnictwa ekologicznego. Zmiany w niemieckim rolnictwie ekologicznym spowodowane w ostatnich latach procesem transformacji tej dziedziny rolnictwa do aktualnej sytuacji na europejskim i światowym rynku ekologicznym dotyczą między innymi produkcji, przetwórstwa, kontroli, marketingu produktów ekologicznych, a także systemu edukacji i administracji w tym zakresie [1, 2, 4, 5, 6].

Celem opracowania jest przedstawienie zmian w sytuacji rolnictwa ekologicznego w Niemczech i zróżnicowania jego rozwoju, w poszczególnych niemieckich krajach związkowych, spowodowanego polityką kraju i zmianami na wspólnym rynku unijnym w latach 2004-2007.

2. Rozwój rolnictwa ekologicznego w Niemczech

Początki rolnictwa ekologicznego w Niemczech, jako metody produkcji rolnej przyjaznej środowisku, sięgają końca XIX wieku. Podczas długiej historii rozwoju wy-

kształciły się różne formy: rolnictwo ekologiczne, biologiczno-dynamiczne, organiczno-biologiczne [10]. Rozwój rolnictwa ekologicznego w Niemczech można podzielić na trzy fazy wdrażania od 1968 do 1988, od 1988 do 2000 i od 2000 roku do dnia dzisiejszego. Najważniejsze aspekty rozwoju tej dziedziny od końca lat 60. ubiegłego wieku dotyczyły: powstania ekologicznych organizacji, instytucji i zrzeszeń rolników, wzrostu liczby gospodarstw ekologicznych i powierzchni użytkowanych ekologicznie, wprowadzenia przepisów prawnych dotyczących rolnictwa ekologicznego, wprowadzenia państwowego oznaczenia ekologicznego, dopasowania polityki krajowej do aktualnej sytuacji na rynku ekologicznym. Do dnia dzisiejszego rolnictwo ekologiczne w Niemczech charakteryzuje się stałym wzrostem powierzchni i liczby gospodarstw, jak również w ostatnich latach dużym zapotrzebowaniem na produkty ekologiczne [4, 11]. Jednakże rozwój rolnictwa ekologicznego w poszczególnych krajach związkowych jest bardzo zróżnicowany, co związane jest z uwarunkowaniami i strategią rozwoju regionalnego danego kraju.

3. Przepisy prawne i kontrola w niemieckim rolnictwie ekologicznym

Rolnictwo ekologiczne jest regulowane prawnie w Unii Europejskiej od 1990r. unijnym Rozporządzeniem (EWG) nr 2092/91 dotyczącym rolnictwa ekologicznego i znakowania produktów rolnych i środków spożywczych. Rozporządzenie to reguluje na płaszczyźnie unijnej: znakowanie i kontrolę, produkcję roślinną, hodowlę zwierząt, przetwórstwo i przywóz z krajów trzecich [9]. W Niemczech wdrażaniu prawa unijnego na płaszczyźnie krajowej służy Fede-

ralne Prawo Ekologiczne z 12 sierpnia 2005r. (Bundesgesetzblatt Jahrgang 2005, Teil I Nr. 50, S. 2431). Koordynacją rolnictwa ekologicznego w Niemczech zajmuje się Federalne Ministerstwo Żywności, Rolnictwa i Ochrony Konsumentów (Bundesministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Verbraucherschutz BMELV), jednakże każdy kraj związkowy w Niemczech ma swoją własną politykę ekologiczną i strategię rozwoju.

W Niemczech w zakresie rolnictwa ekologicznego funkcjonuje państwowy nadzór nad prywatnym systemem kontroli. Jednostkami odpowiedzialnymi za nadzór w poszczególnych krajach związkowych są różne instytucje i urzędy np. w Bawarii – Bayerische Landesanstalt für Landwirtschaft, w Hesji – Regierungspräsidium Gießen, w Szlezwiku-Holsztynie – Ministerium für Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume des Landes Schleswig-Holstein. Bezpośrednią kontrolę nad produkcją i przetwórstwem ekologicznym sprawuje w Niemczech 22 jednostki kontrolne [4, 5]. Większość gospodarstw ekologicznych i liczni przedsiębiorcy branży ekologicznej w Niemczech zorganizowani są w zrzeszeniach rolnictwa ekologicznego. Takie gospodarstwa i przedsiębiorstwa muszą dodatkowo przestrzegać, oprócz wymagań unijnego rozporządzenia ekologicznego, także rygorystyczne wytyczne przepisów zrzeszenia.

4. Liczba i powierzchnia gospodarstw ekologicznych

Lata 2004-2006 w niemieckim rolnictwie ekologicznym charakteryzują się stałym wzrostem liczby gospodarstw, jak i powierzchni użytkowanych ekologicznie. Niemcy, jako kraj członkowski Unii Europejskiej, zajmują pod względem rozwoju rolnictwa ekologicznego jedno z czołowych miejsc we Wspólnocie. Obserwuje się w tej branży liczne i wyraźne zmiany zarówno na krajowej, jak i na regionalnej płaszczynie poszczególnych niemieckich krajów związkowych. W 2004 roku w Niemczech było ogółem 16 603 gospodarstw, w 2005 już 17 020 gospodarstw, a w 2006 17 557 gospodarstw ekologicznych (tab. 1). Największa liczba gospodarstw zarejestrowanych w 2006 roku, w ilości ponad 5 tys., występowała w krajach związkowych: Badenii-Wirtembergii i Bawarii, a w ilości ponad 1 tys. w Hesji, Dolnej Saksonii i Nadrenii Północnej Westfalii. W pozostałych krajach związkowych liczba gospodarstw była znacznie mniejsza i z wyłączeniem miast Berlina, Bremy i Hamburga kształtowała się w 2006 roku w przedziale od 99 w kraju Saary do 662 w Meklemburgii-Pomorzu Przednim. Pod względem liczby gospodarstw, jak i powierzchni na uwagę zasługuje kraj związkowy Brandenburgii, w którym 618 gospodarstw użytkuje ekologicznie powierzchnię prawie 128 tys. ha. Sytuacja ta, nie tylko w Brandenburgii, ale także w innych wschodnich niemieckich krajach związkowych, związana jest z przemianami rolnymi po zjednoczeniu Niemiec i formą własności gruntów rolnych. Procentowy udział gospodarstw ekologicznych w prezentowanych informacjach wzrósł z 3,9% w 2004 roku do 4,6% w 2006 roku [4].

Oprócz liczby gospodarstw ekologicznych zmiany dotyczą także powierzchni użytkowanej ekologicznie. W 2006 roku wzrosła ona do 825 539 ha w porównaniu do 767 891 ha w 2004 roku. W ujęciu procentowym dotyczy to zmiany z 4,5% na 4,9% ogólnej powierzchni kraju. Pod względem obszarowym krajami związkowymi o największej powierzchni użytkowanej ekologicznie były: Bawaria, Brandenburgia i Meklemburgia-Pomorze Przednie. Natomiast niezależnie od ilości hektarów użytkowanych ekologicznie

stały wzrost powierzchni w latach 2004-2006 występował w Badenii-Wirtembergii, Bawarii, Bremie, Hesji, Meklemburgii-Pomorzu Przednim, Dolnej Saksonii, Nadrenii Palatynat, Szlezwiku-Holsztynie i Turynгии (tab. 2). W krajach tych działania dotyczące rozwoju rolnictwa ekologicznego wpisane były w rozwój regionalny i wspierane przez władze regionalne.

Większość funkcjonujących w Niemczech gospodarstw ekologicznych jest członkiem jednego z dziewięciu działających na terenie kraju zrzeszeń rolników ekologicznych. Oznacza to, że gospodarstwa te oprócz spełnienia wymagań rozporządzenia unijnego nr 2092/91 przestrzegają także normy i zasady zrzeszenia, które niejednokrotnie są bardzo rygorystyczne i wymagają spełnienia dodatkowych warunków w zakresie produkcji ekologicznej. Pod względem liczby

Tab. 1. Liczba gospodarstw ekologicznych w Niemczech w latach 2004-2006

Table 1. Number of organic farms in Germany in 2004-2006

Kraj związkowy	2004	2005	2006
Badenia-Wirtembergia	4 852	4 874	5 042
Bawaria	4 708	4 807	5 042
Berlin	11	12	10
Brandenburgia	615	612	618
Brema	9	9	9
Hamburg	30	28	28
Hesja	1 467	1 434	1 457
Meklemburgia-Pomorze Przednie	590	662	662
Dolna Saksonia	1 078	1 118	1 169
Nadrenia Północna Westfalia	1 387	1 534	1 530
Nadrenia Palatynat	539	565	593
Saara	64	96	99
Saksonia	293	275	293
Saksonia-Anhalt	272	295	288
Szlezwig-Holsztyn	454	466	467
Turyngia	234	233	250
Razem	16 603	17 020	17 557

Źródło: Stiftung Ökologie&Landbau – www.soel.de

Tab. 2. Powierzchnia ekologicznych użytków w Niemczech w latach 2004-2006

Table 2. Area of organic farming in Germany in 2004-2006

Kraj związkowy	2004	2005	2006
Badenia-Wirtembergia	86 416	86 609	89 012
Bawaria	132 044	142 123	148 850
Berlin	108	183	158
Brandenburgia	129 745	130 275	127 957
Brema	209	240	319
Hamburg	880	957	925
Hesja	55 971	57 904	59 146
Meklemburgia-Pomorze Przednie	105 532	114 096	116 506
Dolna Saksonia	61 172	64 076	66 598
Nadrenia Północna Westfalia	51 084	55 373	54 515
Nadrenia Palatynat	18 957	20 483	21 290
Saara	5 006	7 542	7 294
Saksonia	22 548	22 497	25 053
Saksonia-Anhalt	40 825	45 896	44 295
Szlezwig-Holsztyn	29 915	31 423	32 003
Turyngia	27 479	27 729	31 618
Razem	767 891	807 406	825 539

Źródło: Stiftung Ökologie&Landbau – www.soel.de

Tab. 3. Liczba i powierzchnia gospodarstw ekologicznych zrzeszonych i niezrzeszonych działających wg rozporządzenia unijnego w latach 2004-2006

Table 3. Number and area of organic farms belonging and not belonging to ecological organizations which are working according to European Law in 2004-2006

Rok	Liczba gospodarstw			Powierzchnia w ha		
	związanych z zrzeczeniami ekologicznymi	Niezwiązanych z zrzeczeniami ekologicznymi	Razem	Kontrolowana przez zrzeczenia ekologiczne	Niekontrolowana przez zrzeczenia ekologiczne	Razem
2004	9 559	7 044	16 603	526 269	241 622	767 89
2005	9 606	7 414	17 020	547 599	259 807	807 41
2006	9 645	7 912	17 557	562 792	262 747	825 54

Zródło: Stiftung Ökologie&Landbau – www.soel.de

gospodarstw i powierzchni użytkowanej ekologicznie udział gospodarstw związanych z zrzeczeniami ekologicznymi i nie związanych z żadnym zrzeczeniem, ale spełniających wymagania rozporządzenia unijnego przedstawia tab. 3 [4, 7].

W ostatnich latach w Niemczech obserwuje się znaczny wzrost liczby gospodarstw niezrzeszonych. Z ogólnej liczby 954 nowo powstałych gospodarstw ekologicznych w krajach związkowych 2004-2006 tylko 86 było zrzeszonych, natomiast pozostałe 868 spełniało przepisy unijne bez formalnego członkostwa w którymkolwiek z niemieckich zrzeszeń ekologicznych. Gospodarstwa zrzeszone zajmowały znacznie większą powierzchnię w porównaniu do gospodarstw niezrzeszonych. Z ogólnej powierzchni 57 648 ha nowo włączonych terenów do ekologicznego użytkowania areał gospodarstw zrzeszonych wynosił 36 523 ha. Mniejszy udział powierzchni użytkowanej ekologicznie przez gospodarstwa niezrzeszone wskazuje na to, że są to gospodarstwa małe, dla których spełnienie wymogów i opłaty związane z członkostwem są zbyt wysokie i trudne do zrealizowania.

5. Dopłaty do rolnictwa ekologicznego

Rolnictwo ekologiczne w Niemczech finansowane jest przez kraj i Unię Europejską, a dodatkowo także przez kraje związkowe. Działania rolnośrodowiskowe w niemieckich krajach związkowych wpisane są w programy rozwoju dotyczące wspierania rozwoju obszarów wiejskich. Każdy kraj posiada swój własny program, który w zależności od warunków regionu i polityki władz wspiera mniej lub bardziej wybrane działania dotyczące rozwoju regionalnego. Dlatego też rozwój rolnictwa ekologicznego, jak również premie do tej dziedziny rolnictwa w poszczególnych krajach związkowych są bardzo zróżnicowane [8].

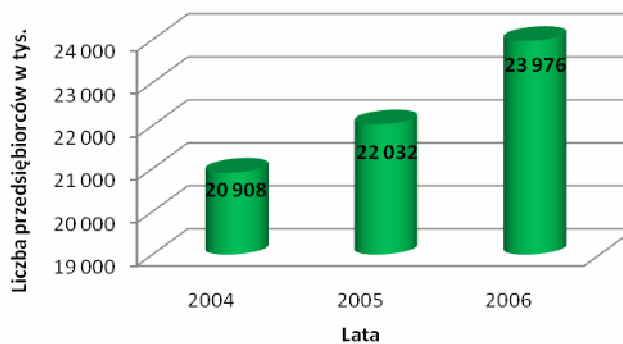
Ogólnie w Niemczech dopłaty w zakresie rolnictwa ekologicznego dotyczą gospodarstw znajdujących się w okresie przestawienia na produkcję ekologiczną, jak i gospodarstw posiadających już certyfikat. Przyznawane były one w ostatnich latach do gruntów ornych, użytków zielonych, upraw wieloletnich, upraw warzywniczych, upraw ogrodniczych, owoców ziarnisto-pestkowych, winorośli. Dla gospodarstw rozpoczynających uprawę metodami ekologicznymi wynosiły one w pierwszych latach np. do gruntów rolnych i użytków zielonych 128-306 Euro/ha, warzyw 251-2475 Euro/ha, upraw wieloletnich 501-1432 Euro/ha. W okresie przestawiania najwyższe dofinansowanie udzielano między innymi w Hamburgu, Bremie, Dolnej Saksonii. Brak dofinansowania na rozpoczęcie działalności ekologicznej występował w Badenii-Wirtembergii, Bawarii i Hesji. Dla rolników prowadzących produkcję ekologiczną z certyfikatem wszystkie kraje związkowe wypłacały dofinansowanie do rolnictwa ekologicznego, jednakże ich wysokość była bardzo zróżnicowana. Dopłaty do gruntów rol-

nych i użytków zielonych wynosiły od 102 do 255 Euro/ha. Większa część krajów związkowych miała również dopłaty do upraw wieloletnich i warzywniczych. Poszczególne kraje związkowe wspierały również ogrodnictwo, stare odmiany, owoce ziarnisto-pestkowe i uprawę winorośli [8, 11].

W okresie programowania zmian na lata 2007-2013 dopłaty ekologiczne w Niemczech wynoszą dla gruntów rolnych i użytków zielonych od 137 do 262 Euro/ha, upraw warzywniczych od 220 do 693 Euro/ha i upraw wieloletnich od 380 do 1107 Euro/ha. Najwyższe stawki dofinansowania rolnictwa ekologicznego występują w Nadrenii Północnej Westfalii. Brak dopłat ekologicznych i dofinansowania do kosztów kontroli dla nowych rolników występuje w kraju Saary. Brak dofinansowania do kosztów kontroli występuje także w Brandenburgii, Nadrenii Palatynat i Szlezwiku-Holsztynie [5].

6. Przetwórstwo ekologiczne

Liczba przedsiębiorców zajmujących się branżą ekologiczną według rozporządzenia unijnego nr 2092/91 w Niemczech z roku na rok wzrasta. W 2006 roku na rynku funkcjonowało ogółem 23 978 przedsiębiorców (rys. 1).

Zródło: Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung 2006 – www.ble.de

Rys. 1. Liczba przedsiębiorców ekologicznych w Niemczech 2004-2006

Fig. 1. Number of ecological enterprises in Germany in 2004-2006

Według nomenklatury niemieckiej zakwalifikowani są oni jako zakłady produkcyjne, przetwórcze, importerzy, zakłady przygotowujące środki paszowe, mieszanki paszowe i gotowe produkty paszowe oraz handlowcy. Krajami związkowymi o największej liczbie zakładów zajmujących się branżą ekologiczną w 2006 roku były: Badenia-Wirtembergia i Bawaria (ponad 6 000 zakładów), Nadrenia Północna Westfalia (ponad 2 400 zakładów), Hesja i Dolna Saksonia (ponad 1 800 zakładów). Największą liczbę z ogólnie zarejestrowanych przedsiębiorstw stanowiły zakłady produkcyjne (15 055) i przetwórcze (4 953) oraz handlowcy (677). Te formy prawne dominowały

również w wyżej wymienionych krajach związkowych o największej liczbie przedsiębiorstw [4].

Liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw w innych landach była znacznie niższa i wynosiła od 81 zakładów w Bremie do 908 zakładów w Nadrenii Palatynat. Wśród różnych form prawnych występują także zakłady, które prowadzą jedną lub więcej działalności także w innych krajach np. produkcja i przetwórstwo lub przetwórstwo i import. W pierwszej grupie tych zakładów, spośród ogólnej liczby 2 491 przedsiębiorców, największa liczba występowała w Badenii-Wirtembergii, Bawarii, Nadrenii Palatynat, Dolnej Saksonii, Nadrenii Północnej Westfalii. Spośród drugiej grupy zakładów prowadzących działalność z zakresu przetwórstwa i importu najwięcej z nich występowało w krajach związkowych: Bawarii, Nadrenii Północnej Westfalii, Hamburgu i Dolnej Saksonii.

7. Zrzeszenia rolników ekologicznych i grupy producentckie

W Niemczech funkcjonuje dziewięć znanych zrzeszeń rolnictwa ekologicznego - to są: Demeter, Bioland, Biokreis, Naturland, Ecovin, Gäa, Biopark, Ecoland i od 2006 także Verband Ökohöfe (tab. 4). Mają one różną strukturę i znaczenie w kraju. Największym i najbardziej znanym zrzeszeniem w Niemczech jest Bioland. Oddziały tego zrzeszenia funkcjonują w większości krajów niemieckich, przy czym największa liczba gospodarstw ekologicznych występuje w południowych krajach związkowych między innymi w Bawarii i Badenii-Wirtembergii. W tej części Niemiec znane jest także zrzeszenie BioKreis, Naturland i Ecoland. Drugim znanym zrzeszeniem w Niemczech, którego gospodarstwa rozproszone są praktycznie po całym kraju jest Demeter. Specjalistycznym zrzeszeniem skupiającym producentów i przetwórców tylko jednej uprawy tj. winorośli z całych Niemiec jest Ecovin. We wschodnich krajach związkowych znanym zrzeszeniem jest Gäa, Biopark oraz od niedawna funkcjonujący Verband Ökohöfe [4].

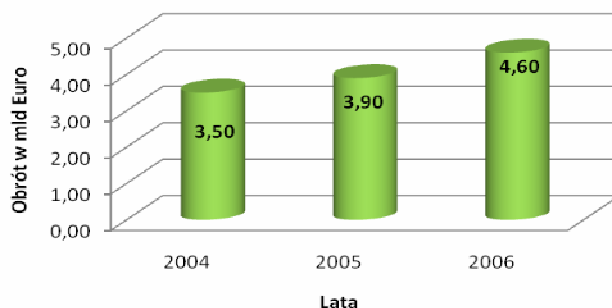
Dla wspólnego działania i wzmocnienia branży ekologicznej przedstawiciele zrzeszeń i organizacji ekologicznych, przetwórstwa żywności ekologicznej oraz handlu utworzyli instytucję jako związek reprezentatywny. Od 2002 roku jest to BÖLW (Bund Ökologische Lebensmittelwirtschaft) – Związek Ekologicznej Gospodarki Żywnościowej. Celem tego związku jest promocja działań ekologicznych na płaszczyźnie gospodarczej i politycznej kraju [4].

W ostatnich latach, w związku z rozwojem rolnictwa ekologicznego, dostosowały się także z sukcesem na rynku w Niemczech ekologiczne grupy producentów rolnych (Öko-EZG). Na podstawie badań Madsen 2005 zidentyfikowanych zostało 71 ekologicznych grup producentckich w Niemczech. Najważniejszą rolę ze względu na rodzaj pro-

duktów odgrywały grupy na ekologicznym rynku zbóż, ziemniaków i mięsa, które zbywały swoje produkty głównie w kraju. Sprzedają one około jednej czwartej produktów ekologicznych w Niemczech. Większość grup producentckich znajduje się w południowej części Niemiec i więcej niż połowa przynależy do jednego z wcześniej wymienionych zrzeszeń ekologicznych [3]. Oprócz tego w Niemczech funkcjonuje wiele lokalnych, regionalnych i krajowych organizacji, stowarzyszeń, fundacji, które wspierają różne działania i inicjatywy rolnictwa ekologicznego.

8. Produkty ekologiczne na rynku

W Niemczech obrót produktami ekologicznymi w latach 2004-2006 wzrósł do ponad 1 mld Euro. Pod koniec 2006 roku rynek ekologiczny osiągnął wartość obrotu 4,60 mld Euro (rys. 2).

Źródło: Stiftung Ökologie&Landbau – www.soel.de

Rys. 2. Obrót żywnością ekologiczną w Niemczech 2004-2006

Fig. 2. Selling of the organic food in mld Euro in Germany in 2004-2006

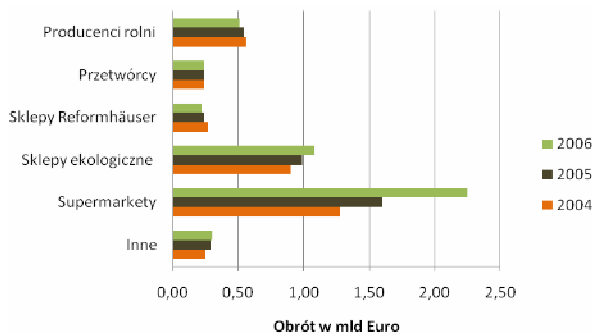
Największą część obrotu produktami ekologicznymi w 2006 roku miały sklepy sprzedaży detalicznej głównie supermarkety (2,25 mld Euro), następnie sklepy specjalistyczne (1,08 mld Euro), producenci rolni (0,51 mld Euro), przetwórcy (0,24 mld Euro), sklepy Reformhäuser (0,22 mld Euro) i inne, takie jak: drogerie, stacje benzynowe itp. (0,30 mld Euro) (rys. 3). „Boom ekologiczny” w Niemczech pokazuje, że niemieccy konsumenci w ostatnich latach bardzo się zmienili i wydają więcej pieniędzy na żywność ekologiczną. Największe znaczenie w rozwoju sprzedaży produktów ekologicznych, na podstawie przedstawionych danych w latach 2004-2006, ma sprzedaż detaliczna poprzez duże sieci supermarketów oferujących bogaty i różnorodny asortyment produktów. Sprzedaż w tych sklepach osiągnęła w 2005 roku 41% ogólnej sprzedaży artykułów ekologicznych (rys. 4).

Tab. 4. Zrzeszenia rolników ekologicznych w Niemczech

Table 4. Organizations of organic farmers in Germany

Nazwa	Demeter	Bioland	Biokreis	Naturland	Ecovin	Gäa	Biopark	Ecoland	Verbund Ökohöfe
Rok powstania	1924	1971	1979	1982	1985	1989	1991	1996	2006
Logo									
Powierzchnia (ha)	59 755	204 168	20 391	86 620	925	27 606	137 589	1 413	23 325
Liczba gospodarstw	1 343	4 558	603	1 806	190	298	657	23	167

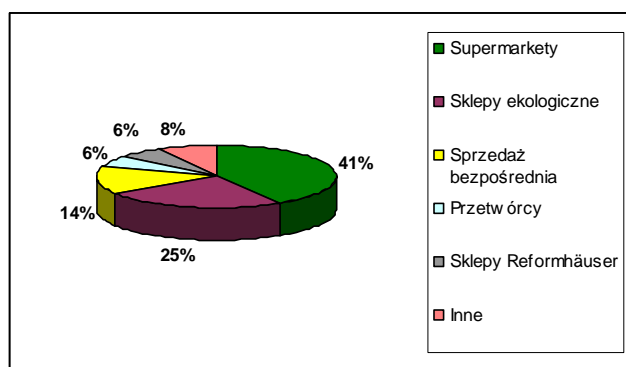
Źródło: BÖLW, SÖL - Stan 01.01.2007

Źródło: Stiftung Ökologie&Landbau – www.soel.de

Rys. 3. Obrót żywnością ekologiczną wg grup sprzedaży w Niemczech 2004-2006

Fig. 3. Selling of organic food in mld Euro according to defined groups in Germany in 2004-2006

Źródło: Situationsbericht 2007 – www.situations-bericht.de

Rys. 4. Sprzedaż produktów ekologicznych w Niemczech w 2005 roku [%]

Fig. 4. Selling of organic products in Germany in 2005 [%]

W ostatnich latach wiele niemieckich sieci handlowych utworzyło specjalne marki dla produktów ekologicznych, które tylko w swoich sklepach są sprzedawane np. Plus – marka BioBio, Aldi – Prima Bio, Lidl – Bioness. Te oznaczenia i marki, oprócz logo unijnego i państwowego logo „Bio-Siegel”, pomagają konsumentom rozpoznać produkty ekologiczne wśród wielu produktów oferowanych na rynku. Produkty ekologiczne niektórych firm np. Alnatura, Gut&Gerne dostępne są w sprzedaży w różnych sklepach np. sklepach specjalistycznych, sklepach z produktami ekologicznymi, drogeriach, jak i w supermarketach np. tegut, Marktkauf i Konsum. Oprócz dużych supermarketów z mieszanymi produktami tzw. konwencjonalnymi i ekologicznymi występują w Niemczech także supermarkety, które tylko i wyłącznie oferują produkty ekologiczne np. sieć sklepów Alnatura, która w wielu dużych niemieckich miastach ma swoje przedstawicielstwa [4].

9. Promocja rolnictwa ekologicznego

Działania dotyczące wspierania rozwoju rolnictwa ekologicznego w Niemczech organizowane są w różnej formie. Federalne Ministerstwo Żywności, Rolnictwa i Ochrony Konsumenta w Niemczech na płaszczyźnie krajowej realizuje poprawę warunków rolnictwa ekologicznego od 2002 roku w ramach Federalnego Programu Rolnictwa Ekologicznego (Bundesprogramm Ökologischer Landbau). Opracowany został katalog działań dla branży ekologicznej skierowany do wszystkich podmiotów zainteresowanych rolnic-

twem ekologicznym tj. rolników, przetwórców, handlowców, konsumentów, naukowców itd. Wspierają one projekty badawcze i rozwój nowych technologii, jak również gospodarkę poprzez głównie szkolenia i materiały dotyczące produkcji, przetwórstwa i handlu. W 2007 roku na działania te przeznaczona została kwota 16 mld Euro. Przewiduje się, że działania te będą wspierane także w następnych latach do 2010 roku z rocznym budżetem w wysokości 10 mln Euro. Efektem takiego podejścia i wsparcia ze strony państwa niemieckiego jest przekształcenie się rolnictwa ekologicznego do silnie rozwiniętego sektora rolnictwa i gospodarki żywnościowej. Aktualne zainteresowanie konsumentów produktami ekologicznymi i rozwój handlu detalicznego jest dzisiaj tak duże w Niemczech, że krajowe towary ekologiczne są ledwie wystarczalne. Szacuje się, że obrót produktami ekologicznymi w 2008 roku wyniesie w Niemczech około 6 mld Euro. Opracowywane prognozy, pomimo silnie rozwiniętej branży ekologicznego w Niemczech i czołowej pozycji tego kraju na rynku unijnym, przewidują dalszy rozwój tego sektora [4, 5].

10. Wnioski

1. Rolnictwo ekologiczne w Niemczech w latach 2004-2006 charakteryzuje się stałym i stabilnym rozwojem na co wskazuje wzrost produkcji, przetwórstwa i marketingu produktów ekologicznych na wspólnym rynku unijnym.
2. Największa liczba i powierzchnia gospodarstw zrzeszonych oraz rozwój przetwórstwa produktów ekologicznych w Bawarii i Badenii-Wirtembergii wiąże się z bogatą tradycją i doświadczeniami w tej branży.
3. Wprowadzenie produktów ekologicznych do sieci supermarketów spowodowało wzrost sprzedaży tych produktów na rynku niemieckim. Oferowane są one pod określonymi dla danej sieci sklepów specjalnymi markami handlowymi, ułatwiającymi konsumentom wybór produktów ekologicznych np. Plus – BioBio, Aldi – Prima Bio, Lidl – Bioness.

11. Literatura

- [1] Dabbert S., Häring A., Zanoli R.: Politik für den Öko-Landbau. Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart 2002.
- [2] Łętkowska A., Jansen B.: Rolnictwo ekologiczne na Dolnym Śląsku i w Saksonii. IV Międzynarodowa i V Ogólnopolska Konferencja Naukowa Europa-Ekologia-Młodzież-Edukacja „Rolnictwo ekologiczne a produkt regionalny i lokalny”, AR Wrocław, s. 19-24, 2005.
- [3] Madsen G.: Gemeinsam vermarkten, Nischen besetzen, am Markt bestehen, Ökologie&Landbau, Heft 133, 1/2005, s. 39-42, 2005.
- [4] Öko-Landbau in Deutschland. Stiftung Ökologie&Landbau, Stand 2007, www.soel.de
- [5] Öko-Landbau in den Bundesländern. Das Informationsportal, Stand 2007, www.oekolandbau.de
- [6] Poppinga O.: Bilanz der Gemeinsamen Agrarpolitik in der Europäischen Union. Geographische Rundschau 58, Heft 12/2006, s. 20-27, 2006.
- [7] Situationsbericht 2007. Trends und Fakten zur Landwirtschaft. Deutscher Bauernverband, Berlin 2007.
- [8] Thomas F., Hartmann E., Luick R., Poppinga O.: Analyse von Agrarumweltmaßnahmen. Naturschutz und Biologische Vielfalt, Heft 4, Bundesamt für Naturschutz, Bonn-Bad Godesberg 2004.
- [9] Verordnung (EWG) Nr. 2092/91 des Rates vom 24. Juni 1991 über den ökologischen Landbau und die entsprechende Kennzeichnung der landwirtschaftlichen Erzeugnisse und Lebensmittel. ABl. Nr. L 198 vom 22.07.1991, S.1.
- [10] Vogt G.: Entstehung und Entwicklung des ökologischen Landbaus im deutschsprachigen Raum. Ökologische Konzepte 99, Buchreihe der Stiftung Ökologie&Landbau, Bad Dürkheim 2004.
- [11] Willer H., Lünzer I., Haccius M.: Ökolandbau in Deutschland. SÖL-Sonderausgabe Nr. 80, 2002.